

บ้านปากทะเล - แหล่มผักเบี้ย จังหวัดเพชรบุรี



สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning



สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

โครงการศึกษาดานภาพนกน้ำอพยพและถิ่นที่อยู่อาศัยสำคัญในประเทศไทย

ที่ปรึกษา

นางชนานันท์ ภักดิ์จิตต์

เลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผน

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

นายทรงเกียรติ ตาตะยานนท์

รองเลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผน

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

นางกตัญชชี ธรรมกุล

ผู้อำนวยการกองจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ

บรรณาธิการ

นายวัลลภ ปรัชมาตย์

ผู้อำนวยการกลุ่มงานขับเคลื่อนนโยบายและกลไก

นางสาวตติยา อุตระการ

นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการพิเศษ

นางอุษารณ์ จันทร์ภักดิ์

นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการพิเศษ

นางสาวนิชนันท์ กองเดื่อ

นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการ

นายพงษ์วิรุจน์ ธีระวัฒน์

นักวิชาการสิ่งแวดล้อมปฏิบัติการ

นางสาวมยุรี ชัญญา

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน

คณะที่ปรึกษา

นางอรพินท์ คงเดชอดิศักดิ์

ผศ.ดร.นฤมล แก้วจำปา

นางสาวกตติยา พิกทยาภา

นายดนภัทร ตามรสุวรรณ

รศ.ดร.อนุชา เพียรชนะ

ผศ.ดร.ปิยะภาณุณี เกียรติกรพิชัย

นางสาวขวัญข้าว สิงห์เสนี

ดร.สาโรจน์ โพธิ์เกษม

ดร.ธีรเวทย์ ลิ้มโกลนวิลาส

ว่าที่ร้อยตรีนิยม กองเหมือน

นายทรงยศ อยู่สุข

นางสาวภาณิชา ตรุวิเชียร

เรียบเรียงโดย บริษั ท เกสโก จำกัด

พิมพ์ครั้งที่ 1 สิงหาคม 2568

จำนวน 50 เล่ม

พิมพ์ที่ บริษั ท หนึ่งเก้าสองเก้า จำกัด

ข้อมูลทางบรรณานุกรม

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

รายงานสรุปข้อมูลสถานภาพนกน้ำอพยพ บ้านปากทะเล - แห่มผักเบี้ย จังหวัดเพชรบุรี

โครงการศึกษาดานภาพนกน้ำอพยพและถิ่นที่อยู่อาศัยสำคัญในประเทศไทย. กรุงเทพฯ

สนับสนุนการจัดทำและจัดพิมพ์

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ภายใต้ โครงการศึกษาดานภาพนกน้ำอพยพและถิ่นที่อยู่อาศัยสำคัญในประเทศไทย



บ้านปากทะเล-แลลมผักเบียร์

จังหวัดเพชรบุรี

1. นกน้ำอพยพและถิ่นที่อยู่อาศัยของนกน้ำอพยพ

นกน้ำอพยพ มีบทบาทสำคัญต่อระบบนิเวศและเป็นดัชนีชี้วัดความสมบูรณ์ของสิ่งแวดล้อม โดยมีพฤติกรรมเคลื่อนย้ายถิ่นตามฤดูกาลผ่านหลายประเทศ ซึ่งประเทศไทยตั้งอยู่บนเส้นทางการบินอพยพ เอเชียตะวันออก-ออสเตรเลีย (EAAF) ที่มีความสำคัญในระดับโลก ถิ่นที่อยู่อาศัยของนกน้ำอพยพครอบคลุมทั้งพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติ เช่น ป่าชายเลน หนอง บึง และชายฝั่งทะเล รวมถึงพื้นที่ชุ่มน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น นาข้าวและนาเกลือ ซึ่งเป็นแหล่งอาหารและจุดพักสำคัญ อย่างไรก็ตาม พื้นที่เหล่านี้กำลังถูกคุกคามจากการพัฒนาเมือง การใช้ประโยชน์ที่ดินที่เปลี่ยนแปลง มลพิษ และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จึงจำเป็นต้องมีมาตรการอนุรักษ์และฟื้นฟูอย่างเร่งด่วนเพื่อรักษาประชากรนกน้ำอพยพให้คงอยู่ต่อไปอย่างยั่งยืน

การอพยพของนกน้ำอพยพ

นกน้ำเป็นสัตว์ปีกที่มีการปรับตัวต่อสภาพภูมิอากาศ และความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งอาหารตามฤดูกาล โดยปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้นกน้ำต้องอพยพคือ การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศระหว่างฤดูร้อนและฤดูหนาวในซีกโลกเหนือ ซึ่งเป็นถิ่นกำเนิดและแหล่งขยายพันธุ์หลักของนกน้ำอพยพหลายชนิด ในช่วงฤดูร้อนบริเวณเขตหนาว เช่น โซบีเรีย อลาสกา และพื้นที่ทางตอนเหนือของทวีปเอเชียและยุโรป จะมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการทำรัง วางไข่ และเลี้ยงลูกอ่อน เพราะมีแหล่งอาหารสมบูรณ์ ทั้งสัตว์น้ำขนาดเล็ก แมลง และพืชน้ำ

แต่เมื่อเข้าสู่ฤดูหนาว อุณหภูมิจะลดต่ำลง พื้นที่ชุ่มน้ำและทะเลสาบจำนวนมากถูกปกคลุมด้วยน้ำแข็ง แหล่งอาหารลดน้อยลงอย่างรุนแรง ทำให้นกน้ำอพยพไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ จึงต้องอพยพบินลงสู่พื้นที่ที่อบอุ่นกว่าในเขตร้อนหรือเขตกึ่งร้อนชื้น ซึ่งมีอาหารและที่อยู่อาศัยเพียงพอสำหรับการดำรงชีวิตและสะสมพลังงาน เพื่อรองรับการเดินทางกลับขึ้นไปยังถิ่นกำเนิดในฤดูร้อนถัดไป

การอพยพนี้จึงไม่ใช่เพียงการหนีความหนาวเย็นเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกทางนิเวศวิทยา ที่ช่วยให้นกน้ำอพยพมีโอกาสอยู่รอดและสืบพันธุ์ได้อย่างต่อเนื่อง วงจรการอพยพของนกน้ำอพยพจึงเกิดขึ้นเป็นวัฏจักรทุกปี โดยในช่วงเดือน ตุลาคม-พฤศจิกายน นกน้ำอพยพจะเริ่มทยอยบินลงมาสู่เขตร้อนเพื่อพักอาศัยและเมื่อเข้าสู่เดือน กุมภาพันธ์-เมษายน จะบินกลับไปยังซีกโลกเหนือเพื่อเข้าสู่ฤดูผสมพันธุ์อีกครั้ง

ประเทศไทยถือเป็นหนึ่งในพื้นที่สำคัญบนเส้นทางการบิน East Asian–Australasian Flyway (EAAF) ซึ่งพาดผ่านตั้งแต่เขตไซบีเรียและออสเตรเลีย ลงมายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และไปจนถึงออสเตรเลีย พื้นที่ชุ่มน้ำหลายแห่งของไทย โดยเฉพาะบริเวณอ่าวไทยตอนใน จึงมีความสำคัญในฐานะแหล่งพักพิงและแหล่งอาหารของนกน้ำอพยพจำนวนมาก นอกจากจะช่วยให้นกเหล่านี้ดำรงวงจรชีวิตได้ตามปกติแล้ว ยังสะท้อนถึงความสมบูรณ์และความสำคัญทางนิเวศของพื้นที่ชุ่มน้ำในประเทศไทยที่เชื่อมโยงกับระบบนิเวศโลกอีกด้วย

นกน้ำอพยพที่สำคัญ

นกน้ำอพยพที่พบในประเทศไทยมีความหลากหลายสูง และมีความสำคัญทั้งในเชิงนิเวศและเชิงอนุรักษ์ หนึ่งในกลุ่มที่โดดเด่นและมักได้รับความสนใจเป็นพิเศษ คือ กลุ่มนกชายเลน (Shorebirds/Waders) ซึ่งส่วนใหญ่มีขนาดเล็กถึงกลางอาศัยอยู่ตามชายฝั่งทะเลพื้นที่ชุ่มน้ำน้ำกร่อยและหาดเลนพวกมันเป็นดัชนีชี้วัดความสมบูรณ์ของระบบนิเวศชายฝั่ง เนื่องจากต้องพึ่งพาแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์ เช่น หนองทะเล กุ้ง หอย และสัตว์หน้าดินขนาดเล็ก ภายในกลุ่มนี้มีหลายชนิดที่อยู่ในภาวะถูกคุกคามระดับโลก เช่น นกชายเลนปากช้อน จัดอยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (Critically Endangered – CR) ถือเป็นนกน้ำที่หายากมาก พบได้เฉพาะ บางพื้นที่ของอ่าวไทยและปากแม่น้ำที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์ นกทะเลขาเขียวลวยจุด และนกน็อตใหญ่ อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (Endangered – EN) นกชายเลนปากโค้ง และนกชายเลนปากกว้าง มีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (Vulnerable – VU)



นกทะเลขาเขียวลวยจุด

ที่มาภาพ : <https://ebird.org/species/norgre1>



นกน็อตใหญ่

ที่มาภาพ : <https://dktnfe.com/web59/?p=2030>



นกชายเลนปากโค้ง

ที่มาภาพ : <https://ebird.org/species/cursan>



นกชายเลนปากกว้าง

ที่มาภาพ : <https://ebird.org/species/brbsan>

การจำแนกชนิดของนกชายเลนถือเป็นความท้าทาย เนื่องจากมีลักษณะคล้ายคลึงกันมาก ทั้งรูปร่าง สีขนและพฤติกรรม โดยผู้สังเกตต้องอาศัยประสบการณ์และความรู้ด้านลักษณะทางกายวิภาค เช่น รูปร่างของปาก ความยาวขา ลักษณะการบิน และพฤติกรรมการหาอาหารในพื้นที่หาดเลน ความซับซ้อนนี้เองทำให้นกชายเลนเป็นกลุ่มที่ดึงดูดนักดูนก นักวิจัย และนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีความสนใจเข้ามาสำรวจและเรียนรู้

นอกจากกลุ่มนกชายเลนแล้ว ยังมีนกน้ำกลุ่มอื่น ๆ ที่อพยพเข้ามาในประเทศไทย ได้แก่ กลุ่มนกเป็ดน้ำ ซึ่งหลายชนิดอพยพลงมาพักอาศัยตามบึง หนอง และอ่างเก็บน้ำ กลุ่มนกยาง พบกระจายตามพื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งนา และป่าชายเลน และนกกาน้ำ หากินรวมกันเป็นฝูงใหญ่ในแม่น้ำและทะเลสาบ

การมีอยู่ของนกน้ำอพยพเหล่านี้ไม่เพียงแต่สะท้อนถึงความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทย แต่ยังช่วยเสริมสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจและสังคมผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยเฉพาะการดูนก ซึ่งเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำและถิ่นที่อยู่อาศัยของนกน้ำให้คงอยู่อย่างยั่งยืน



เป็ดแดง

ที่มาภาพ : <https://ebird.org/species/lewduc1>



นกยางจีน

ที่มาภาพ : <https://ebird.org/species/chiegr>



นกกาน้ำใหญ่

ที่มาภาพ : <https://ebird.org/species/grecor>

ถิ่นที่อยู่อาศัยของนกน้ำอพยพ

หลังจากอพยพออกจากแหล่งกำเนิดในซีกโลกเหนือ นกน้ำอพยพจำนวนมากจะมุ่งหน้าสู่พื้นที่ที่มีภูมิอากาศอบอุ่นกว่า โดยเลือกใช้ พื้นที่ชุ่มน้ำ เป็นจุดหมายปลายทางสำคัญ เนื่องจากพื้นที่เหล่านี้มีทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ได้แก่ อาหาร แหล่งน้ำ และพื้นที่พักพิงที่ปลอดภัย

รูปแบบการใช้พื้นที่ของนกน้ำอพยพสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะหลัก ได้แก่

(1) แหล่งพักพิงระยะสั้น เป็นพื้นที่ที่นกน้ำอพยพแวะพักเพียงช่วงเวลาสั้น ๆ เพื่อเติมพลังงานและสะสมสารอาหาร ก่อนจะบินต่อไปยังจุดหมายที่ไกลออกไป เช่น ออสตราเลียและนิวซีแลนด์ พื้นที่เหล่านี้มักเป็นหาดเลน ปากแม่น้ำ และชายฝั่งทะเลที่อุดมไปด้วยสัตว์น้ำขนาดเล็ก

(2) แหล่งพักพิงระยะยาว เป็นพื้นที่ที่นกน้ำเลือกใช้ตลอดช่วงฤดูหนาวหรือฤดูอพยพ โดยใช้เวลาพักอาศัยประมาณ 6-7 เดือน เพื่อสะสมพลังงานและปรับสภาพร่างกาย ก่อนที่จะเดินทางกลับไปยังซีกโลกเหนือเพื่อผสมพันธุ์และวางไข่

สำหรับประเทศไทย ถือเป็นจุดพักพิงสำคัญในเส้นทางการบิน East Asian-Australasian Flyway (EAAF) โดยพื้นที่ชุ่มน้ำหลายแห่ง เป็นถิ่นอาศัยหลักของนกน้ำอพยพ เช่น อ่าวไทยตอนในบริเวณจังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี ซึ่งมีหาดเลนกว้างใหญ่และอุดมสมบูรณ์ เป็นจุดพักที่สำคัญของนกชายเลนหายาก เช่น นกชายเลนปากช้อน แหล่งน้ำจืดขนาดใหญ่ เช่น บึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ ทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของนกเป็ดน้ำและนกอพยพหลากหลายชนิด

พื้นที่เหล่านี้ไม่เพียงแต่ทำหน้าที่เป็นสถานที่พักอาศัยสำหรับเติมพลังงาน สำหรับนกน้ำอพยพเท่านั้น แต่ยังเป็นห่วงโซ่สำคัญของเส้นทางอพยพระดับโลก หากพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งถูกทำลายหรือเสื่อมโทรม จะส่งผลกระทบต่อความอยู่รอดของนกน้ำในทั้งระบบ เพราะนกไม่สามารถบินข้ามระยะทางยาวไกลได้ หากไม่มีจุดพักที่เหมาะสม



ที่มาภาพ : <https://abirdwatch.wordpress.com/wp-content/uploads/2009/12/salt03.jpg>



ที่มาภาพ : <https://mgronline.com/local/detail/9630000002424>

พื้นที่ที่เหมาะสมกับการพักพิงของนกน้ำอพยพ ได้แก่ พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีอาหารอุดมสมบูรณ์และปลอดภัยต่อการอยู่อาศัย เช่น ป่าชายเลน หาดเลน ปากแม่น้ำ และพื้นที่น้ำตื้นที่มีสัตว์น้ำดินอย่างหอย กุ้ง และปู นอกจากนี้ พื้นที่เกษตรกรรมบางประเภท เช่น นาข้าว นาเกลือ หรือบ่อกุ้งร้าง สามารถใช้เป็นแหล่งพักพิงได้ สิ่งสำคัญคือ พื้นที่ต้องมีความเงียบสงบ ไม่ถูกรบกวนจากกิจกรรมมนุษย์ และอยู่ในเส้นทางบินหลัก เพื่อให้นกน้ำอพยพใช้เป็นจุดพักและสะสมพลังงานระหว่างการเดินทางไกล พื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นถิ่นอาศัยของนกน้ำอพยพนั้น มีความหลากหลายทั้งในเชิงกายภาพและการใช้ประโยชน์ โดยทั่วไปจำแนกออกเป็น 3 ประเภทหลัก (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2566) ประกอบด้วย

พื้นที่ชุ่มน้ำใบแผ่นดิน
(Inland Wetlands)

แหล่งน้ำไหล (Riverine)

เช่น แม่น้ำ ลำธาร คลอง ห้วย ที่มีน้ำไหลตลอดปี หรือน้ำไหลบางฤดู รวมถึงที่ราบลุ่มฝั่งแม่น้ำ ได้แก่ทุ่งหญ้าหรือพรุหญ้า ป่าพรุ

พื้นที่ชุ่มน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น
(Human-Made Wetlands)

เช่น เชื้อน อ่างเก็บน้ำ นาข้าว นาเกลือ การทำการเกษตร แบบมีน้ำท่วมถึง
แบบถาวรและชั่วคราว ป่าเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ปังประดิษฐ์ และบ่อบำบัดน้ำเสีย

พื้นที่ชุ่มน้ำทะเลและชายฝั่ง
(Marine and Coastal Wetlands)

ทะเลและชายฝั่งทะเล (Marine and Coastal)

เช่น หาดทราย แนวปะการัง รวมทั้งเกาะใบกะเล

ที่ลุ่มชื้นแฉะ หรือหนองน้ำ (Swamp)

เช่น พื้นที่ที่มีน้ำท่วมขัง ที่มีความลึกไม่เกิน 2 เมตร
และมีพืชน้ำปกคลุมมากกว่าร้อยละ 30

ทะเลสาบ หรือ บึง (Lake, Pond)

แหล่งน้ำขนาดใหญ่ มีความลึกมากกว่า 2 เมตร และมีพืชน้ำปกคลุมน้อยกว่าร้อยละ 30

หาดโคลน หรือ หาดเลน
(Mud flat)

เป็นบริเวณที่มีดินตะกอนกับถม
มีสิ่งมีชีวิตขนาดเล็กหรือสัตว์หน้าดิน
ที่เป็นแหล่งอาหารของนก

ปากแม่น้ำ (Estuarine)

เป็นบริเวณปากแม่น้ำและทะเลสาบรอบกัน เช่น ถิ่นดอนสามเหลี่ยม
ที่ราบลุ่มขี้บึง แหล่งพญากะเล

ปัทมาวดี (Man)

และเก็บแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อน

- **พื้นที่ชุ่มน้ำในแผ่นดิน (Inland Wetlands)** ประกอบด้วย แหล่งน้ำไหล (Riverine) (แม่น้ำลำธาร คลอง ห้วย ที่มีน้ำไหลตลอดปี หรือน้ำไหลบางฤดู ที่ราบลุ่มฝั่งแม่น้ำ (หญ้าหรือพรุหญ้า ป่าพรุ) ที่ลุ่มชื้นแฉะ หรือหนองน้ำ (Swamp) และทะเลสาบ หรือ บึง ลักษณะเด่นของพื้นที่ คือ มีความอุดมสมบูรณ์ของอาหาร ทั้งพืชน้ำ สัตว์น้ำ และสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง จึงเหมาะสำหรับนกน้ำอพยพหลายชนิด ที่ใช้เป็นแหล่งพักพิง

- **พื้นที่ชุ่มน้ำทะเลและชายฝั่ง (Marine and Coastal Wetlands)** ประกอบด้วย ทะเล และชายฝั่งทะเล (Marine and Coastal) (หาดทราย แนวปะการัง รวมทั้งเกาะในทะเล) ปากแม่น้ำ (Estuarine) ป่าชายเลน (Mangroves) และหาดโคลน หรือ หาดเลน (Mud flat) เป็นพื้นที่สำคัญสำหรับกรการพักอาศัยและเป็นแหล่งอาหารของนกชายเลนและนกน้ำอพยพ โดยเฉพาะอาหารหลักจากสัตว์หน้าดิน เช่น หอย ปู และกุ้ง

- **พื้นที่ชุ่มน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น (Human-Made Wetlands)**
เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยที่สำคัญของนกน้ำอพยพ ได้แก่ นกเกลือ นกข้าว
อ่างเก็บน้ำ ซึ่งแม้จะไม่ใช่พื้นที่ธรรมชาติ แต่สามารถทำหน้าที่เป็น
ที่พักอาศัยชั่วคราวและแหล่งอาหารสำหรับนกน้ำอพยพ



2. การบริหารจัดการพื้นที่ถิ่นที่อยู่อาศัยเพื่อการอนุรักษ์นกน้ำอพยพ

การบริหารจัดการพื้นที่ถิ่นที่อยู่อาศัยเพื่อการอนุรักษ์นกน้ำอพยพเป็นกระบวนการสำคัญที่มุ่งรักษาและฟื้นฟูความสมบูรณ์ของระบบนิเวศในพื้นที่ชุ่มน้ำและแหล่งสำคัญทางนิเวศวิทยา เพื่อให้สามารถรองรับความต้องการพื้นฐานของนกน้ำอพยพทั้งด้านอาหาร แหล่งพักพิง ตลอดเส้นทางการอพยพ การดำเนินงานด้านนี้ จำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการความร่วมมือจากหลายภาคส่วน การใช้ข้อมูลเชิงวิชาการที่ถูกต้อง และการจัดการอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและการใช้ประโยชน์พื้นที่อย่างยั่งยืน ซึ่งจะช่วยให้ประชากรนกน้ำอพยพสามารถดำรงอยู่ได้ พร้อมทั้งสนับสนุนพันธกรณีด้านการอนุรักษ์ในระดับประเทศและนานาชาติ

การบริหารจัดการในระดับสากล



โครงการความร่วมมือพันธมิตรสำหรับการอนุรักษ์นกน้ำอพยพและการใช้ประโยชน์ถิ่นที่อยู่อาศัยของนกน้ำอพยพอย่างยั่งยืน ในเส้นทางการบินเอเชียตะวันออก-ออสเตรเลีย (Partnership for the Conservation of Migratory Waterbirds and the Sustainable Use of their Habitats in the East Asian – Australasian Flyway หรือ The East Asian- Australasian Flyway Partnership : EAAFP) เป็นการริเริ่มระดับภูมิภาคภายใต้ต้นุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ (Ramsar Regional Initiatives: RRI)

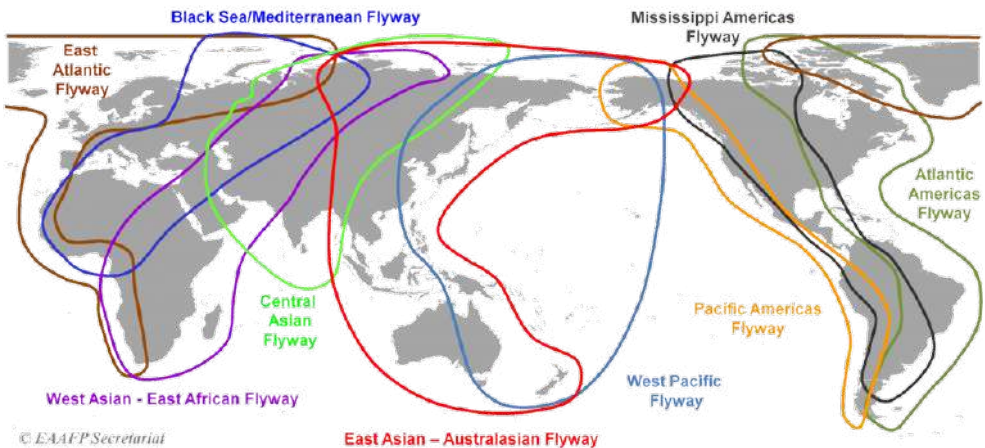
โดยเส้นทางการบินเอเชียตะวันออก-ออสเตรเลีย เป็นหนึ่งในเก้าเส้นทางนกน้ำอพยพหลักที่สำคัญของโลก ทอดยาว จากรัสเซียตะวันออก (สหพันธรัฐรัสเซีย) และอลาสก้า (สหรัฐอเมริกา) ไปทางใต้ผ่านเอเชียตะวันออกและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ไปถึงเครือรัฐออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ ครอบคลุม 22 ประเทศ โดยเส้นทางการบินนี้ เป็นที่อยู่ของนกน้ำอพยพมากกว่า 50 ล้านตัว จากประชากรนกกว่า 250 สายพันธุ์ รวมทั้งนกที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคาม 36 สายพันธุ์ และนกที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม 19 สายพันธุ์

แผนกลยุทธ์ของ EAAFP

EAAFP มีกรอบแนวทางการดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์ของพันธมิตรในเส้นทางบินเอเชียตะวันออก-ออสเตรเลีย ค.ศ. 2019-2028 (EAAFP Strategic Plan 2019 - 2028) ซึ่งได้รับการรับรองในการประชุมภาคีพันธมิตร (Meeting of Partners to the Partnership for East Asian-Australasian Flyway: MOP) ครั้งที่ 10 ณ เมืองฉางเจียง สาธารณรัฐประชาชนจีน

แผนกลยุทธ์ ได้กำหนดเป้าหมายผลผลิต ตัวชี้วัด และกรอบแนวทางในการรายงานผลการดำเนินงาน เพื่อให้ภาคีสมาชิกใช้เป็นแนวทางในการจัดการ (EAAFP, 2018) และมีวัตถุประสงค์ของแผนกลยุทธ์ ดังนี้

- 1) สร้างเครือข่ายนกน้ำอพยพที่มีความสำคัญระหว่างประเทศในเส้นทางการบินเอเชียตะวันออก-ออสเตรเลีย
- 2) ส่งเสริมการสื่อสาร การให้ความรู้ และสร้างความตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของนกน้ำอพยพและถิ่นที่อยู่อาศัย
- 3) ส่งเสริมการวิจัย และการติดตามนกน้ำอพยพ แลกเปลี่ยนองค์ความรู้และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
- 4) สร้างเสริมศักยภาพของผู้กำกับดูแลพื้นที่ผู้บริหารและชุมชนพื้นถิ่นในการอนุรักษ์นกน้ำอพยพทรัพยากรธรรมชาติและถิ่นที่อยู่อาศัย
- 5) พัฒนาแนวคิดในวงกว้างเพื่อการอนุรักษ์นกน้ำอพยพ โดยเฉพาะชนิดพันธุ์ที่มีความสำคัญในเส้นทางการบินและถิ่นที่อยู่อาศัย



เส้นทางนกน้ำอพยพของโลก

การบริหารจัดการในระดับประเทศ

ประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิกโครงการความร่วมมือพันธมิตรสำหรับการอนุรักษ์นกน้ำอพยพและการใช้ประโยชน์ถิ่นที่อยู่อาศัยของนกน้ำอพยพอย่างยั่งยืนในเส้นทางการบินเอเชียตะวันออก-ออสเตรเลีย (EAAFP) ตั้งแต่ปี 2553 โดยมีสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นหน่วยประสานงานกลาง มีหน้าที่ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์นกน้ำอพยพและถิ่นที่อยู่อาศัยอย่างยั่งยืน การสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับทุกภาคส่วน การสร้างความร่วมมือทางด้านวิชาการกับภาคส่วน ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการเสนอพื้นที่ที่มีศักยภาพให้เป็นพื้นที่เครือข่ายนกน้ำอพยพภายใต้โครงการ EAAFP ปัจจุบันประเทศไทยมีพื้นที่เครือข่ายนกน้ำอพยพภายใต้โครงการ EAAFP จำนวน 4 พื้นที่ ซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์การขึ้นทะเบียนพื้นที่เครือข่ายนกน้ำอพยพของ EAAFP ซึ่งประเทศสมาชิกโครงการความร่วมมือพันธมิตรสำหรับการอนุรักษ์นกน้ำอพยพและการใช้ประโยชน์ถิ่นที่อยู่อาศัยของนกน้ำอพยพอย่างยั่งยืนในเส้นทางการบินเอเชียตะวันออก-ออสเตรเลีย(EAAFP)ในการเสนอพื้นที่สำคัญร่วมเป็นพื้นที่เครือข่ายนกน้ำอพยพได้ โดยหากเป็นไปตามเกณฑ์ข้อใดข้อหนึ่ง ดังนี้

1. พบประชากรของนกน้ำอพยพมากกว่า 20,000 ตัว เป็นประจำทุกปี
2. พบประชากรของนกน้ำอพยพ ร้อยละ 1/ชนิดพันธุ์ เป็นประจำทุกปี
3. พบนกน้ำอพยพที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคาม ได้แก่ ใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (CR) ใกล้สูญพันธุ์ (EN) และมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (VU)
4. พบประชากรนกน้ำอพยพมากกว่า 5,000 ตัว ในช่วงฤดูอพยพ
5. พบประชากรนกน้ำอพยพมากกว่า ร้อยละ 0.25/ชนิดพันธุ์ ในช่วงฤดูอพยพ
6. มีความสำคัญกับประชากรนกน้ำอพยพ รวมถึงเป็นที่หลบภัยในช่วงที่สภาพแวดล้อมไม่เหมาะสม



พื้นที่เครือข่ายนกน้ำอพยพภายใต้โครงการ EAAFP ในประเทศไทย	ข้อมูลสรุป
 ปากแม่น้ำกระძะ จังหวัดกระძะ	• มีพื้นที่ประมาณ 133,119.625 ไร่ • ลักษณะพื้นที่เป็นปากแม่น้ำ หาดทราย ป่าชายเลน และพื้นที่หญ้าทะเลผืนใหญ่ • พบนกชายเลนทั้งหมด 27 ชนิด เป็นนกน้ำอพยพ 25 ชนิด เช่น นกหัวโตนทรายเล็ก นกหัวโตนดำ นกทะเลขาวลายจุด และนกชายเลนปากคัง ฯลฯ • เป็นไปตามหลักเกณฑ์ 2, 4
 บ้านปากทะเล-แหลมผักเป็ด จังหวัดเพชรบุรี	• มีพื้นที่ประมาณ 54,163 ไร่ • ลักษณะพื้นที่เป็นป่าชายเลนและที่ราบลุ่มทอดยาวไปตามชายฝั่งทะเลด้านใต้ของอ่าวไทยตอนใน • พบนก 245 ชนิด ประกอบด้วย นกประจำถิ่น 102 ชนิด และนกน้ำอพยพ 143 ชนิด เช่น นกชายเลนปากช้อน นกกาบบัว นกกระทง และนกซ่อมทะเลแดง ฯลฯ • เป็นไปตามหลักเกณฑ์ 1, 2, 3
 นาเกลือบ้านโคกขาม จังหวัดสมุทรสาคร	• มีพื้นที่ประมาณ 47,259 ไร่ • ลักษณะพื้นที่ ประกอบด้วย นาเกลือ ป่าชายเลน ลำคลอง แม่น้ำ และทะเล • พบนก 189 ชนิด ประกอบด้วย นกประจำถิ่น 85 ชนิด และนกน้ำอพยพ 84 ชนิด เช่น นกทะเลขาวลายจุด นกชายเลนปากช้อน และนกน้อดใหญ่ ฯลฯ • เป็นไปตามหลักเกณฑ์ 1, 2, 3
 ศูนย์ศึกษาธรรมชาติกองทัพบก (บางปู) เฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา มหาราชินี จังหวัดสมุทรปราการ	• มีพื้นที่ประมาณ 125 ไร่ • ลักษณะพื้นที่ ประกอบด้วย ป่าชายเลน หาดโคลน และที่ลุ่มน้ำเค็ม • พบนกมากกว่า 300 ชนิด เช่น นกนางนวลธรรมดา นกปากแอมหางดำ นกหัวโตนหลังจุดสีทอง ฯลฯ • เป็นไปตามหลักเกณฑ์ 1, 2, 3

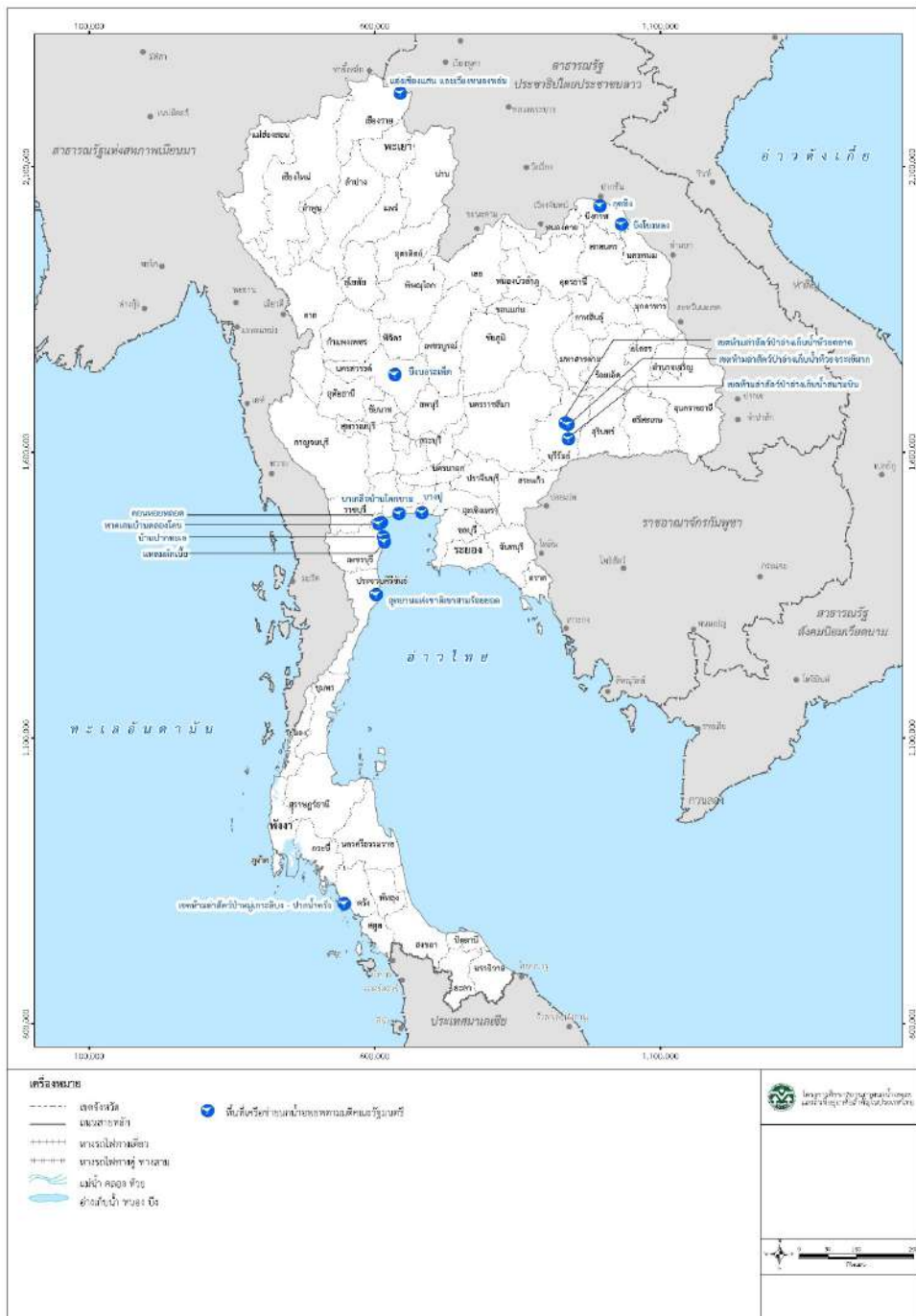
นอกจากนี้ ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ.2553 เห็นชอบให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) เป็นหน่วยประสานงานกลาง โครงการความร่วมมือพหุภาคีสำหรับการอนุรักษ์นกน้ำอพยพและการใช้ประโยชน์ ถิ่นที่อยู่อาศัยของนกน้ำอพยพอย่างยั่งยืน ในเส้นทางการบินเอเชียตะวันออก-ออสเตรเลีย และเห็นชอบ ในการเสนอพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติของประเทศไทย เป็นพื้นที่เครือข่ายอนุรักษ์นกน้ำอพยพ ตามโครงการความร่วมมือสำหรับการอนุรักษ์นกน้ำอพยพ ประกอบด้วย

1. พื้นที่ชุ่มน้ำหลัก 9 แห่ง ได้แก่

- ▶ แอ่งเชียงแสน และเวียงหนองล่อง จังหวัดเชียงราย
- ▶ บึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์
- ▶ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบง - ปากน้ำตรัง จังหวัดตรัง
- ▶ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำห้วยตลาด จังหวัดบุรีรัมย์
- ▶ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำสนามบิน จังหวัดบุรีรัมย์
- ▶ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำห้วยจระเข้มาก จังหวัดบุรีรัมย์
- ▶ อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- ▶ กุดทิง จังหวัดบึงกาฬ
- ▶ บึงโขงหลง จังหวัดบึงกาฬ

2. พื้นที่ชุ่มน้ำย่อยในอ่าวไทยตอนใน 6 แห่ง ได้แก่

- ▶ บ้านปากทะเล จังหวัดเพชรบุรี
- ▶ แหลมผักเบี้ย จังหวัดเพชรบุรี
- ▶ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติกองทัพบก (บางปู) เฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา มหาราชินี จังหวัดสมุทรปราการ
- ▶ ดอนหอยหลอด จังหวัดสมุทรสงคราม
- ▶ หาดเลนบ้านคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม
- ▶ นาเกลือบ้านโคกขาม จังหวัดสมุทรสาคร



พื้นที่เครือข่ายนกน้ำอพยพตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2553
และพื้นที่ที่มีความสำคัญในการเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของนกน้ำอพยพ

3. สถานภาพพื้นที่บ้านปากทะเล – แหล่มผักเบี้ย จังหวัดเพชรบุรี

บ้านปากทะเล – แหล่มผักเบี้ย เป็นพื้นที่เครือข่ายนกน้ำอพยพ ตามโครงการความร่วมมือพันธมิตรสำหรับการอนุรักษ์นกน้ำอพยพและการใช้ประโยชน์ถิ่นที่อยู่อาศัยของนกน้ำอพยพอย่างยั่งยืนในเส้นทางการบินเอเชียตะวันออก – ออสเตรเลีย (EAAFP) แห่งที่สองของประเทศไทย (ลำดับที่ 121 ของ EAAFP) มีพื้นที่ประมาณ 54,163 ไร่ (8,666 เฮกเตอร์) ครอบคลุมตำบลปากทะเล ตำบลบางแก้ว ตำบลแหลมผักเบี้ย จังหวัดเพชรบุรี (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2567)

ลักษณะทางกายภาพ

พื้นที่บริเวณนี้ เป็นที่ราบน้ำทะเลท่วมถึงทอดยาวไปตามแนวชายฝั่งทะเลด้านใต้ของอ่าวไทยตอนในพื้นที่มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 1 - 2 เมตร ล้อมรอบด้วยระบบนิเวศป่าชายเลน และแนวชายฝั่งทะเลประมาณ 3 กิโลเมตร การใช้ประโยชน์พื้นที่ ประกอบด้วย นาข้าว นาเกลือ คลอง คลองชลประทาน บ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ ป่าชายเลน หาดโคลน และทะเล (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2567)

ถิ่นที่อยู่อาศัยของนกน้ำอพยพ :

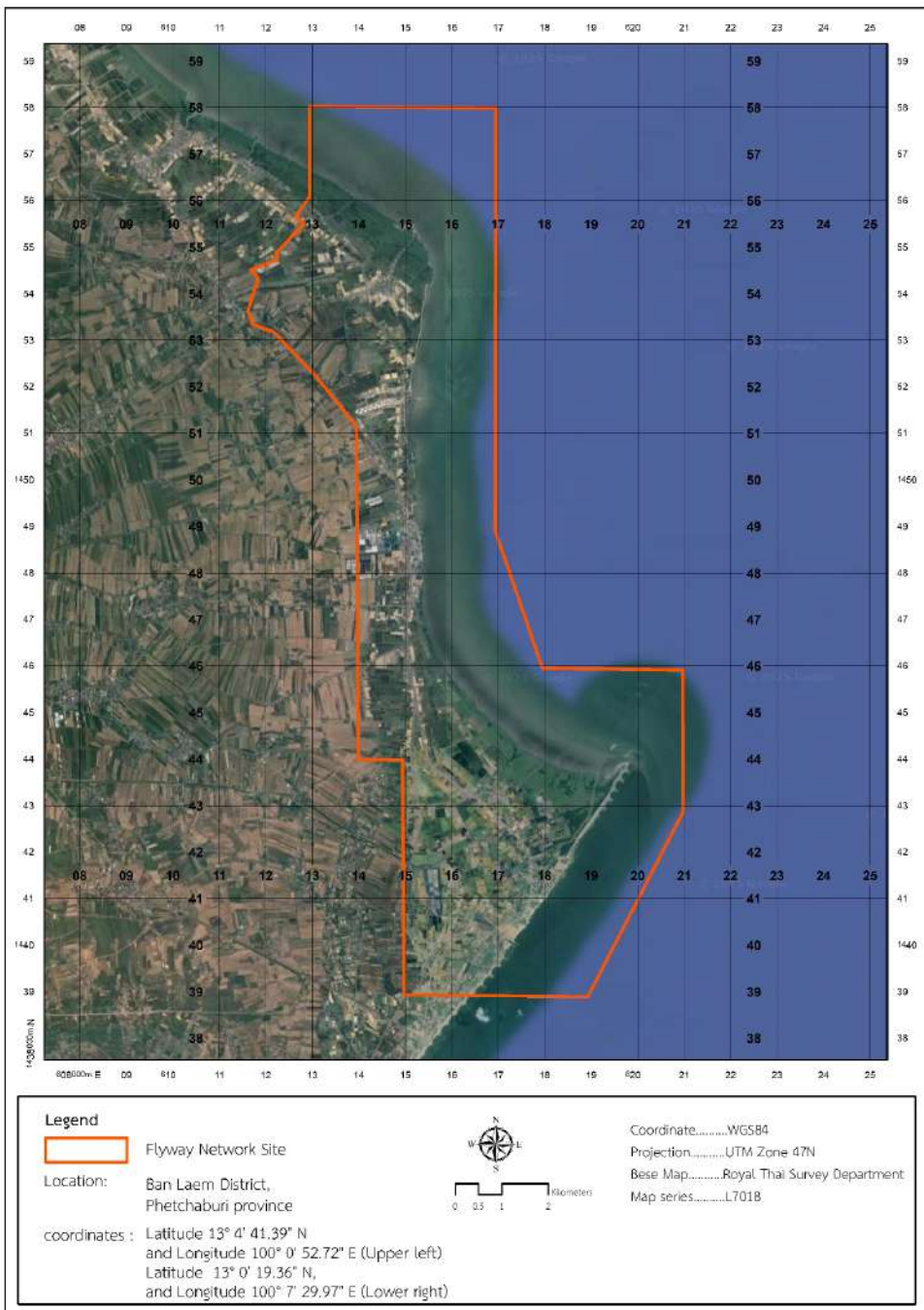
นกน้ำอพยพเป็นกลุ่มสัตว์ป่าที่มีความสำคัญต่อระบบนิเวศชายฝั่งและพื้นที่ชุ่มน้ำ เนื่องจากมีบทบาทในการรักษาสสมดุลของระบบนิเวศและเป็นตัวชี้วัดความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งที่อยู่อาศัย นกน้ำอพยพมักใช้พื้นที่ชุ่มน้ำหลากหลายประเภทในการหาอาหาร พักอาศัย และหลบภัยระหว่างการเดินทางไกล โดยถิ่นที่อยู่อาศัยเหล่านี้สามารถจำแนกได้เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติ เช่น ทะเลและชายฝั่ง ป่าชายเลน และหาดโคลน ตลอดจนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น นาเกลือ ซึ่งล้วนมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของนกน้ำอพยพ สำหรับพื้นที่บ้านปากทะเล-แหลมผักเบี้ย จังหวัดเพชรบุรี มีถิ่นที่อยู่อาศัยของนกน้ำอพยพ ดังนี้

พื้นที่ชุ่มน้ำทะเลและชายฝั่ง (Marine and Coastal Wetlands)

- ▶ ทะเลและชายฝั่งทะเล (Marine and Coastal)
- ▶ ป่าชายเลน (Mangroves)
- ▶ หาดโคลน หรือ หาดเลน (Mud flat)

พื้นที่ชุ่มน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น (Human-Made Wetlands)

- ▶ นาเกลือ



ทรัพยากรป่าไม้

ทรัพยากรป่าไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ป่าชายเลน มีพื้นที่ประมาณ 1.74 ตารางกิโลเมตร (คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์จากข้อมูลป่าชายเลนคงสภาพ ของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ปี พ.ศ. 2563) พบพันธุ์ไม้ป่าชายเลนทั้งสิ้น 5 วงศ์ (Family) 6 สกุล (Genus) 9 ชนิด (Species) พันธุ์ไม้ที่พบมากที่สุดคือ แสมทะเล (*Avicennia marina*) (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2566) สำหรับพันธุ์ไม้ส่วนใหญ่เป็นไม้ตระกูลแสม ได้แก่ แสมทะเล แสมดำ แสมขาว นอกจากนี้ ยังมีไม้โกงกางใบเล็ก โกงกางใบใหญ่

พื้กาทัวสุดดอกแดง ถั่วขาว ถั่วดำ ลำพู ลำแพน ตะบูนขาว ตะบูนดำ โปรงแดง โปรงขาว เหงือกปลาหมอ ปรงทะเล ชะคราม ผักเบี้ย โพธิ์ทะเล ปอทะเล ตาตุ่มทะเล เป็นต้น (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2552)

ทรัพยากรสัตว์

(1) **กลุ่มนก** พบนกจำนวนทั้งสิ้น 108 ชนิด จากจำนวนชนิดนกที่มีโอกาสพบอาศัยอยู่ในพื้นที่ชายฝั่งและทะเลเปิดในพื้นที่อ่าวไทยตอนใน 133 ชนิด (eBird, 2025) ตามทะเบียนชนิดพันธุ์สัตว์ที่ถูกคุกคามของประเทศไทย สำหรับกลุ่มสัตว์มีกระดูกสันหลัง ประเภทนก ของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2563 พบจำนวน 31 ชนิด ได้แก่

กลุ่มที่ 1 นกที่อยู่ในระดับใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (CR) จำนวน 4 ชนิด ได้แก่ นกชายเลนปากช้อน นกบู่บี้น้ำตาล นกน้อดดี และนกกระสาปากเหลือง

กลุ่มที่ 2 นกที่อยู่ในระดับใกล้สูญพันธุ์ (EN) จำนวน 5 ชนิด ได้แก่ นกหัวโตมลายู นกทะเลขาเขียวลายจุด นกน้อดใหญ่ นกอีโก้ยตะโพกสีน้ำตาล และนกปากช้อนหน้าดำ

กลุ่มที่ 3 นกที่อยู่ในระดับมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (VU) จำนวน 5 ชนิด ได้แก่ นกคิตติเวทขาดำ นกจุมพลอดคอขาว นกยางจีน นกนางนวลเกลบอะลูเซียน และนกกรีดน้ำ

กลุ่มที่ 4 นกที่อยู่ในระดับใกล้ถูกคุกคาม (NT) จำนวน 17 ชนิด ได้แก่ นกอีโก้ยใหญ่ นกปากแอนหางดำ นกปากแอนหางลาย นกน้อดเล็ก นกชายเลนปากโค้ง นกสตันท์คอแดง นกตื้นเหลือง นกแอนทุ่งเล็ก นกไต้คลื่นสีคล้า นกกาบบัว นกอ้ายงั่ว นกช่อนหอยขาว นกกุลา นกซ่อมทะเลอกแดง นกกระสาแดง นกหัวโตหน้าขาว นกกาหน้าใหญ่ และนกกระทง และนกที่มีสถานภาพทางการอนุรักษ์ในระดับ มีความเสี่ยงน้อยต่อการถูกคุกคามในระดับประเทศไทย จำนวน 77 ชนิด



นกน้ำอพยพที่สำคัญ :

ใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (CR):



นกชายเลนปากช้อน (Spoon-billed Sandpiper)

ใกล้สูญพันธุ์ (EN)

นกหัวโตมลายู
(Malaysian Plover)นกอีโก้ยตะโพกสีน้ำตาล
(Far Eastern Curlew)นกทะเลขาเขียวลายุจุด
(Nordmann's Greenshank)นกน็อตใหญ่
(Great Knot)

มีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (VU)



นกยางจีน (Chinese Egret)



นกคิตติเวกขาตํ่า (Black-legged Kittiwake)



นกมุกตลอดคอขาว (White-necked Petrel)



นกนางนวลแกลบอะลูเชียน (Aleutian Tern)



นกกรีดน้ำ (Indian Skimmer)

(2) สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม บริเวณชายฝั่งทะเลจังหวัดเพชรบุรี พบโลมาและวาฬรวม 4 ชนิด

การจำแนกตามสถานภาพ ของชนิดพันธุ์โดยใช้หลักเกณฑ์การจำแนกจาก IUCN Red List Version 2025-1 (2025) ได้แก่

- ▶ สถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (EN) ได้แก่ โลมาอิรวดี (*Orcaella brevirostris*)
- ▶ สถานภาพถูกคุกคามจนมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (VU) ได้แก่ โลมาหัวบาตรหลังเรียบ (*Neophocaena phocaenoides*) โลมาหลังโหนด (*Sousa chinensis*)
- ▶ สถานภาพเป็นกังวลน้อยที่สุด (LC) ได้แก่ วาฬบรูด้า (*Balaenoptera edeni*)

โดยพบแพร่กระจายได้ตลอดแนวชายฝั่ง แต่พื้นที่ที่มีความสำคัญจะอยู่บริเวณปากแม่น้ำบางตะบูน และปากแม่น้ำเพชรบุรี โลมาที่พบนั้นจะเป็นกลุ่มประชากรประจำถิ่น ทั้งโลมาอิรวดี โลมาหัวบาตรหลังเรียบ และโลมาหลังโหนด ส่วนวาฬบรูด้า จะมีการเดินทางย้ายถิ่นไปมาตามพื้นที่ที่เป็นแหล่งอาหาร (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2561)

(3) สัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง พบ 16 วงศ์ 24 ชนิด เช่น วงศ์ Cerithiidae คือ หอยขี้นก (*Cerithium coralium*) วงศ์ Ellobiidae ได้แก่ หอยหุแมว (*Cassidula aurisfelis*) หอยหูปากเหลี่ยม (*C. mustelina*) และหอยหูปากม้วน (*C. nucleus*) วงศ์ Potamididae ได้แก่ หอยจู้บแจง (*Cerithidea obtusa*) หอยจู้บแจงปากเหลี่ยม (*C. quoyii*) และหอยขี้นกทราย (*Pirenella cingulata*) วงศ์ Camptandriidae คือ ปูโคลน (*Paracleistostoma eriophorum*) วงศ์ Varunidae ได้แก่ ปูแสมก้ามยาว (*Metaplex dentipes*) และปูแสมก้ามยาว (*M. elegans*)

จากการสำรวจพบชนิดพันธุ์ที่อยู่ในสถานภาพการอนุรักษ์ตาม IUCN Red List (2025-1) โดยอยู่ในระดับ Least Concern (LC) จำนวน 6 ชนิด ได้แก่ หอยหัวเข็มหมุด (*Optedicerus breviculum*) หอยขี้นก (*Cerithium coralium*) หอยหุแมว (*Cassidula aurisfelis*) หอยหมาก (*Ellobium aurisjudae*) หอยโหลง (*E. aurismidae*) หอยน้ำพริกปากส้ม (*Neripteronviolaceum*) (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2566)

ชุมชนและการประกอบอาชีพในพื้นที่

ชุมชนในพื้นที่ ที่ครอบคลุมพื้นที่ 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลปากทะเล ตำบลบางแก้ว ตำบลแหลมผักเบี้ย และหาดเจ้าสำราญ ประกอบด้วย

- ▶ ตำบลปากทะเล (4 ชุมชน) ได้แก่ หมู่ที่ 1 ดอนมะขามยางเนื้อ หมู่ที่ 2 ปากทะเลนอก หมู่ที่ 3 ปากทะเล หมู่ที่ 4 บางอินทร์
- ▶ ตำบลบางแก้ว (3 ชุมชน) ได้แก่ หมู่ที่ 1 เหมืองกลาง หมู่ที่ 3 ทำเนียบ หมู่ที่ 4 บางแก้ว
- ▶ ตำบลแหลมผักเบี้ย (4 ชุมชน) ได้แก่ หมู่ที่ 1 พะเนิน หมู่ที่ 2 ดอนโน หมู่ที่ 3 ดอนกลาง หมู่ที่ 4 ดอนคดี
- ▶ ตำบลหาดเจ้าสำราญ (1 ชุมชน) ได้แก่ หมู่ที่ 1 เจ้าสำราญนอก

การประกอบอาชีพ

ตำบลปากทะเล อำเภอบ้านแหลม ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยมีการทำนาเกลือ เป็นอาชีพหลัก รองลงมาคือ การทำนาข้าว พบมากในพื้นที่หมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 3 ด้านการประมง มีการทำประมงชายฝั่งในพื้นที่หมู่ที่ 2, 3 และ 4 ขณะที่ด้านปศุสัตว์มีการเลี้ยงวัว หมู เป็ด และไก่ แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ แหล่งชมนกน้ำอพยพและนกชายเลนหายากใกล้สูญพันธุ์ แหล่งผลิตเกลือสมุทรคุณภาพดี ตลอดจนป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์และมีความหลากหลายทางชีวภาพ เหมาะสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตำบลบางแก้ว อำเภอบ้านแหลม ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมงและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ส่วนพื้นที่อื่น ๆ ของตำบลมีการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น การทำนาในพื้นที่น้ำจืดและน้ำกร่อย ด้านอุตสาหกรรมมีการทำนาเกลือตามแนวชายฝั่ง และมีอาชีพรับจ้างทั่วไปควบคู่ไปด้วย

ตำบลแหลมผักเบี้ย อำเภอบ้านแหลม ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพประมง การทำนาเกลือ การทำนาข้าว การทำเกษตรกรรม รวมทั้งการรับจ้างทั่วไป นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มอาชีพและวิสาหกิจชุมชนที่สำคัญหลายกลุ่ม ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแพปลาชุมชนแหลมผักเบี้ย วิสาหกิจชุมชนกลุ่มธนาคารปู(ปูม้า)แหลมผักเบี้ย วิสาหกิจชุมชนกลุ่มคานเรือเล็ก วิสาหกิจชุมชนกลุ่มสตรีพัฒนาจักสาน วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านพะเนินเคหะกิจฯ และกลุ่มส่งเสริมอาชีพผลิตน้ำพริก ซึ่งสะท้อนถึงการรวมกลุ่มเพื่อสร้างรายได้และความเข้มแข็งของชุมชน

ตำบลหาดเจ้าสำราญ อำเภอเมืองเพชรบุรี ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมง การทำนาเกลือ การทำนาข้าว การทำเกษตรกรรม และอาชีพรับจ้างทั่วไป แหล่งท่องเที่ยวสำคัญของตำบล ได้แก่ หาดแหลมหลวง พลับพลาที่ประทับสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สะพานไม้ทางเดินศึกษาธรรมชาติ ชายหาดสมุทรธาราม และจุดชมวิวดาดทรายเม็ดแรก ซึ่งล้วนมีคุณค่าทั้งด้านการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม



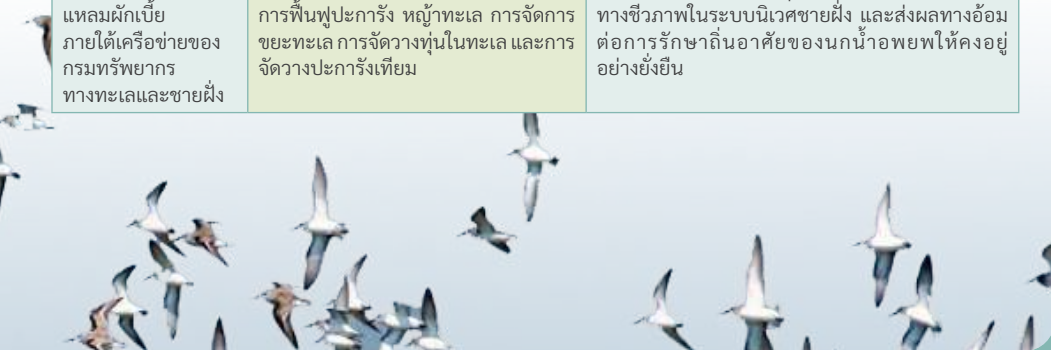
การดำเนินงานของเครือข่ายอนุรักษ์

การดำเนินงานของเครือข่ายอนุรักษ์เป็นกระบวนการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐองค์กรเอกชน ชุมชนท้องถิ่น และภาคประชาสังคม เพื่อร่วมกันปกป้อง พื้นฟู และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เครือข่ายอนุรักษ์มีบทบาทสำคัญในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ถ่ายทอด องค์ความรู้ เสริมสร้างศักยภาพของสมาชิก และกำหนดแนวทางการจัดการเชิงพื้นที่ให้สอดคล้องกับบริบท ทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมในแต่ละพื้นที่ การดำเนินงานของเครือข่ายอนุรักษ์ บ้านปากทะเล-แหลมผักเบี้ย จังหวัดเพชรบุรี มีการดำเนินการ ดังนี้

เครือข่ายอนุรักษ์	กิจกรรมและบทบาทในพื้นที่	ความเกี่ยวข้องกับโครงการ
สมาคมอนุรักษ์นกและธรรมชาติแห่งประเทศไทย (BCST)	บทบาทในการอนุรักษ์ พื้นที่ถิ่นที่อยู่อาศัยของนกน้อยพยัพ โดยพัฒนาเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยที่ยั่งยืนของนกชายเลนปากช้อน และนกชายเลนอพยพ โดยสมาคมฯ ได้ดำเนินงานภายในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง และประกาศเป็น “พื้นที่อนุรักษ์บ้านปากทะเล” รวมทั้งดำเนินการโครงการศูนย์เรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์นกชายเลนและระบบนิเวศบ้านปากทะเล จังหวัดเพชรบุรี ด้วยความร่วมมือของ 3 หน่วยงาน คือ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ 3 สมาคมอนุรักษ์นกและธรรมชาติแห่งประเทศไทยและเจ้าของนาเกลือ	การอนุรักษ์ถิ่นที่อยู่อาศัยของนกน้อยพยัพในพื้นที่บ้านปากทะเล จังหวัดเพชรบุรี เป็นตัวอย่างของความร่วมมือที่เข้มแข็งระหว่างภาครัฐ ภาคประชาสังคม และชุมชนท้องถิ่นที่มีเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนาและฟื้นฟู ถิ่นที่อยู่อาศัยให้มีความยั่งยืน โดยเฉพาะสำหรับนกชายเลนปากช้อน ซึ่งเป็นชนิดพันธุ์ที่มีสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง และนกชายเลนอพยพ ชนิดอื่น ๆ ซึ่งพื้นที่นาเกลือและหาดเลนในบริเวณดังกล่าวถือเป็นแหล่งอาหารและพักอาศัยสำคัญของนกน้อยพยัพหลายชนิดในเส้นทางบิน East Asian-Australasian Flyway (EAAF) การประกาศให้พื้นที่แห่งนี้เป็น “พื้นที่อนุรักษ์บ้านปากทะเล” และการจัดตั้งโครงการศูนย์เรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์นกชายเลนและระบบนิเวศ จึงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์ เชิงพื้นที่ และการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ในระดับท้องถิ่น การดำเนินงานดังกล่าวไม่เพียงแต่ช่วยรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ให้เหมาะสมต่อการอาศัยของนกน้อยพยัพ แต่ยัง ส่งเสริมองค์ความรู้ การเฝ้าระวัง และการใช้ประโยชน์ พื้นที่อย่างยั่งยืน โดยยึดหลักการของการสื่อสาร การศึกษา การมีส่วนร่วม และการสร้างความตระหนัก ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการถิ่นที่อยู่อาศัย นกน้อยพยัพภายใต้กรอบความร่วมมือของ EAAF



เครือข่ายอนุรักษ์	กิจกรรมและบทบาทในพื้นที่	ความเกี่ยวข้องกับโครงการ
มูลนิธิริักษ์ไทย	มีการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมและการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในพื้นที่ตำบลปากทะเลและตำบลแหลมผักเบี้ย โดยมุ่งเน้นการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน กิจกรรมดังกล่าวดำเนินการภายใต้ความร่วมมือกับโครงการริเริ่มทางการเงินเพื่อความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity Finance Initiative: BIOFIN) ซึ่งเป็นความริเริ่มทางการเงินเพื่อความหลากหลายทางชีวภาพของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme: UNDP) มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนให้ประเทศต่าง ๆ พัฒนาและดำเนินแผนการเงินเพื่อความหลากหลายทางชีวภาพ ตลอดจนสร้างความตระหนักและส่งเสริมการลงทุนด้านความหลากหลายทางชีวภาพอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการประยุกต์ใช้เครื่องมือและกลไกทางการเงินที่หลากหลาย ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี	การดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในพื้นที่ตำบลปากทะเลและแหลมผักเบี้ย จังหวัดเพชรบุรี มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการอนุรักษ์ถิ่นที่อยู่อาศัยของนกน้ำอพยพ เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศชายฝั่งที่สำคัญ ซึ่งประกอบด้วย ป่าชายเลน หาดเลน นาเกลือ และแหล่งน้ำธรรมชาติ ซึ่งล้วนเป็นถิ่นที่อยู่อาศัย แหล่งอาหาร และพื้นที่พักของนกน้ำอพยพจำนวนมากในช่วงฤดูอพยพ ความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ ล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยรองรับการดำรงชีวิตของนก โดยเฉพาะนกชายเลน นอกจากนี้ การดำเนินงานภายใต้กรอบของโครงการ BIOFIN ยังช่วยส่งเสริมกลไกทางการเงินเพื่อความหลากหลายทางชีวภาพ ยังถือเป็นความริเริ่มที่สำคัญในการจัดหาแหล่งทุนและส่งเสริมการบริหารจัดการพื้นที่อย่างยั่งยืน ซึ่งช่วยสนับสนุนการอนุรักษ์ถิ่นที่อยู่อาศัยของนกน้ำอพยพได้อย่างต่อเนื่องในระยะยาว
กลุ่มรักษปากทะเลบางแก้ว ภายใต้เครือข่ายของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง	เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรให้คงอยู่อย่างยั่งยืน ทำการประมงที่ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งการกิจหรือกิจกรรมของกลุ่ม คือ ส่งเสริมการอนุรักษ์โดยการเพาะพันธุ์ปูม้า ปลาหมึก ร่วมกับธนาคารปูม้าหาดเจ้าแหลมผักเบี้ย ทำการประมงโดยมีจิตสำนึกรักษทะเลไทย	การเพาะพันธุ์ปูม้า ปลาหมึก และการดำเนินกิจกรรมร่วมกับ ธนาคารปูม้า เป็นแนวทางหนึ่งของการฟื้นฟูทรัพยากรสัตว์น้ำในธรรมชาติซึ่งส่งผลต่อห่วงโซ่อาหารในระบบนิเวศชายฝั่ง หากแหล่งอาหารในทะเลและชายฝั่งมีความอุดมสมบูรณ์ ย่อมส่งเสริมให้พื้นที่นั้นเป็นแหล่งรองรับนกน้ำอพยพได้มากขึ้น นอกจากนี้ การทำประมงอย่างมีจิตสำนึก ไม่รบกวนพื้นที่อาศัยหรือการจับสัตว์น้ำในช่วงวางไข่ ช่วยลดความเสื่อมโทรมของแหล่งอาศัย เช่น แนวหาดเลน แหล่งหญ้าทะเล และแนวชายฝั่งที่เป็นจุดพักหรือหากินของนกน้ำ
กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งแหลมผักเบี้ย ภายใต้เครือข่ายของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง	เพื่อการสงวน อนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ซึ่งประกอบด้วย การฟื้นฟูปะการัง หญ้าทะเล การจัดการขยะทะเล การจัดวางทุ่นในทะเล และการจัดวางปะการังเทียม	การฟื้นฟูและจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งดังกล่าวเป็นกลไกสนับสนุนสำคัญต่อความหลากหลายทางชีวภาพในระบบนิเวศชายฝั่ง และส่งผลทางอ้อมต่อการรักษาถิ่นอาศัยของนกน้ำอพยพให้คงอยู่อย่างยั่งยืน



สถานการณ์การคุกคามต่อการดำรงชีวิต และการเปลี่ยนแปลงของประชากร นกนกอพยพและนกประจำถิ่น ในพื้นที่เครือข่ายนกอพยพ บ้านปากทะเล-แหลมผักเบี้ย จังหวัดเพชรบุรี

สถานการณ์การคุกคามต่อการดำรงชีวิต และการเปลี่ยนแปลงของประชากรนกอพยพและนกประจำถิ่น ในพื้นที่เครือข่ายนกอพยพ บ้านปากทะเล-แหลมผักเบี้ย จังหวัดเพชรบุรี สามารถสรุปได้ ดังนี้

ปัจจัยที่มีผล	รายละเอียด	ผลกระทบต่อชนนกอพยพและนกประจำถิ่น
การพัฒนาเพื่อที่อยู่อาศัยและการพาณิชย์	พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้างมีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยพบว่ามีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทอื่น ทั้งนี้ การขยายตัวดังกล่าวสะท้อนถึงการพัฒนาพื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้างเพิ่มขึ้น	การขยายตัวของพื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีผลกระทบต่อในทางตรงต่อถิ่นที่อยู่อาศัยของนกอพยพ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าชายเลน และพื้นที่นาเกลือ ส่งผลให้นกนกอพยพ สูญเสียแหล่งอาหารที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตระหว่างการอพยพ นอกจากนี้ การขยายตัวของพื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง และกิจกรรมของมนุษย์ เช่น การระบายน้ำเสียจากชุมชน ทำให้ระบบนิเวศเปลี่ยนแปลง เช่น ความเค็มของน้ำลดลง ตะกอนสะสมมากขึ้น หรือพืชอาหารของนกเสื่อมโทรมลง นอกจากนี้เมื่อมีการขยายตัวของพื้นที่ชุมชนจะส่งผลให้มีกิจกรรมในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น มีแนวโน้มของการใช้ยานพาหนะ หรือเสียงจากการก่อสร้าง ทำให้นกไม่สามารถใช้พื้นที่นั้นอย่างปลอดภัย อาจนำไปสู่การละทิ้งพื้นที่
ชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่รุกราน	มีรายงานการระบาดของปลาหมอคงคำที่บริเวณชายทะเลบางแก้ว หมู่ 4 ตำบลบางแก้ว อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี	การระบาดของชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่รุกรานส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่อาหารของนกนกอพยพเนื่องจากปลาหมอคงคำเป็นปลาที่กินได้ทั้งพืชและสัตว์น้ำขนาดเล็ก เช่น กุ้ง หอย ปู ปลาเล็ก และแมลงน้ำ ซึ่งเป็นแหล่งอาหารสำคัญของนกนกอพยพ ซึ่งเมื่อปลาหมอคงคำจะแพร่พันธุ์อย่างรวดเร็วและมีจำนวนมาก จะเกิดการแข่งขันแย่งอาหารทำให้ ปริมาณอาหารของนกลดลงโดยเฉพาะในแหล่งน้ำตื้น นอกจากนี้ ปลาหมอคงคำมีพฤติกรรมไล่ตะกอนและทำให้น้ำขุ่น ซึ่งส่งผลให้พืชน้ำตื้นลดลงอีกด้วย
มลพิษทางน้ำ	จากรายงานผลการตรวจวัดคุณภาพน้ำทะเลชายฝั่ง ในปี พ.ศ. 2565 บริเวณปากคลองบ้านแหลม ตอนกลาง และปากคลองบ้านแหลมตอนใต้อยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรม ซึ่งมีต้นเหตุจากน้ำเสียจากครัวเรือนและของเสียจากเมือง และน้ำเสียจากโรงงาน	มลพิษจากน้ำเสียจากชุมชนหรือโรงงานทำให้ออกซิเจนในน้ำลดลงส่งผลให้สิ่งมีชีวิตขนาดเล็ก เช่น กุ้ง หอย ปลาเล็ก ตายหรือลดจำนวนลง ส่งผลให้นกที่กินสัตว์น้ำเหล่านี้เป็นอาหาร จึงขาดแหล่งอาหารหลัก และอาจต้องอพยพต่อไปยังพื้นที่อื่นที่ไกลและเสี่ยงมากขึ้น นอกจากนี้ มลพิษทำให้พืชน้ำตาย หรือแพลงก์ตอนเปลี่ยนชนิด ส่งผลให้ระบบนิเวศเสื่อมโทรมและไม่สามารถรองรับสัตว์น้ำหรือสัตว์ปีกได้ตามเดิมในกรณีรุนแรงอาจเกิด “น้ำเน่า” ซึ่งอาจทำให้เกิดปลาตายเป็นจำนวนมาก และนกต้องละทิ้งพื้นที่ นอกจากนี้ หากในน้ำปนเปื้อนสารเคมี เช่น โลหะหนัก (เช่น ตะกั่ว ปปรอท) สามารถสะสมในตัวสัตว์น้ำที่เป็นอาหารของนกเมื่อนกกินสัตว์เหล่านั้นเข้าไป จะเกิดการสะสมของสารพิษในร่างกายส่งผลต่อ สุขภาพ ระบบสืบพันธุ์ และอัตราการอยู่รอดของนกนกอพยพ

ปัจจัยที่มีผล	รายละเอียด	ผลกระทบต่อคนน้ำอ้อยพัพและคนประจําถิ่น
ขยะและของเสีย	จากรายงานสถานการณ์ขยะทะเลของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ปี พ.ศ. 2565 พบว่าปริมาณขยะที่มีแหล่งกำเนิด จากแม่น้ำสายสำคัญ ๆ บริเวณอ่าวไทยตอนบน โดยเฉพาะแม่น้ำบางตะบูนจังหวัดเพชรบุรี พบขยะลอยน้ำที่ไหลออกจากแม่น้ำบางตะบูน (3,176,829 ชิ้น/ปี) น้ำหนัก 48 ตัน/ปี) ซึ่งจากรายงานของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ปี พ.ศ. 2568 ระบุว่าขยะทะเลเกิดจากชุมชนชายฝั่ง การท่องเที่ยว และการทำประมงตลอดจนขยะที่ตกค้างในระบบนิเวศต่าง ๆ	ขยะพลาสติก เศษโฟม หรือของเสียจากกิจกรรมชุมชนและอุตสาหกรรมที่ไหลลงสู่ทะเลและชายฝั่ง จะสะสมในบริเวณหาดเลน ป่าชายเลน ทำให้คุณภาพของดินอาศัยลดลง ส่งผลให้พื้นที่ที่เคยเหมาะสมสำหรับการพักผ่อน หรือการหาอาหารของคนน้ำอ้อยพัพกลายเป็นพื้นที่ที่คนน้ำอ้อยพัพไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้ ขยะบางประเภท เช่น เศษอวน เศษเชือก ถุงพลาสติก หรือสายรัดที่ลอยอยู่ในน้ำหรือเกยชายฝั่ง คนน้ำอ้อยพัพอาจติดอยู่ทำให้ไม่สามารถขึ้นหรือหาอาหารได้ นอกจากนี้ ของเสียที่มีสารเคมีหรือสารพิษ เช่น โลหะหนัก น้ำมัน หรือของเสียจากกิจการประมงและโรงงาน จะส่งผลต่อคุณภาพน้ำและความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศชายฝั่ง คนน้ำอ้อยพัพที่กินสัตว์น้ำที่ปนเปื้อนอาจสะสมสารพิษในร่างกาย ซึ่งทำให้ระบบสืบพันธุ์ผิดปกติ อัตราการรอดของลูกนกกลดลง หรือเกิดการตายในวงกว้าง
การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสภาพอากาศรุนแรง	ปี พ.ศ. 2566 ประเทศไทยมีอุณหภูมิสูงกว่าค่าเฉลี่ยโดยทั่วไป ค่าเฉลี่ยทั้งปี 28.1 องศาเซลเซียส สูงกว่าค่าเฉลี่ยในคาบ 30 ปี (พ.ศ. 2534-2563) หรือค่าปกติ 0.7 องศาเซลเซียส ซึ่งนับว่าเป็นอุณหภูมิเฉลี่ยสูงที่สุดเป็นลำดับที่ 1 ของประเทศไทยในรอบ 73 ปี (พ.ศ. 2494-2566)	สภาพอากาศที่แปรปรวนทำให้ช่วงเวลาของฤดูฝน/แล้งไม่แน่นอน ส่งผลให้พฤติกรรมกาอพยพของคนน้ำอ้อยพัพไม่สอดคล้องกับความต้องการของอาหาร หากคนน้ำอ้อยพัพมาถึงก่อนหรือหลังช่วงเวลาที่มีอาหารมากที่สุด จะกระทบต่อสุขภาพ การเจริญเติบโต และการสืบพันธุ์ของพวกมัน เมื่ออุณหภูมิที่สูงขึ้นและความเค็มที่เปลี่ยนไปของน้ำทำให้ชนิดพันธุ์พืชและสัตว์เปลี่ยนแปลง เช่น พรางกตอนลดลง สัตว์น้ำพื้นถิ่นบางชนิดสูญหายส่งผลให้แหล่งอาหารของคนน้ำอ้อยพัพลดลงหรือเปลี่ยนไป คนน้ำอ้อยพัพอาจต้องใช้พลังงานมากขึ้นในการหาอาหาร หรือไม่สามารถอยู่รอดได้ในพื้นที่เดิม นอกจากนี้ เมื่อพื้นที่ชุ่มน้ำบางแห่งสูญเสียความสามารถในการรองรับคนน้ำอ้อยพัพ เนื่องจากภัยธรรมชาติหรือน้ำทะเลท่วมถาวร จะทำให้เส้นทางอพยพขาดตอน ส่งผลให้คนอาจไม่สามารถเดินทางระหว่างแหล่งอาศัยได้สำเร็จ เพิ่มความเสี่ยงต่อการตายหรือลดจำนวนประชากรในระยะยาว
กัดเซาะชายฝั่ง	พื้นที่ทะเลมีพื้นที่เพิ่มมากขึ้น ในอัตราเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 1.39 เนื่องจากพื้นที่บริเวณปากทะเลมีการกัดเซาะชายฝั่งอย่างต่อเนื่อง จากรายงานของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ปีพ.ศ. 2568 พบว่า การกัดเซาะชายฝั่งในพื้นที่หลายบริเวณ ได้แก่ • ปลายแหลมหลวง (หาดทรายเม็ดแรก) พบปัญหาเขื่อนหินกันคลื่นทรุดตัว หมู่ที่ 4 และ 5 ตำบลบางแก้ว ระยะกัดเซาะ 2 กิโลเมตรหมู่ที่ 2 ตำบลปากทะเล อำเภอบ้านแหลม พบปัญหาไม่แผ่ชะลอคลื่นที่ปักไว้หลุดและถอนออกจากแนวที่ปัก	หาดเลน พื้นที่ป่าชายเลน และแหล่งน้ำตื้น รวมทั้ง นาเกลือที่เป็นแหล่งหาอาหารและแหล่งพักของคนน้ำอ้อยพัพ ถูกน้ำทะเลกัดเซาะหายไปอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ถิ่นที่อยู่อาศัยของคนน้ำอ้อยพัพลดลง และบางชนิดไม่สามารถปรับตัวได้ ต้องอพยพออกจากพื้นที่หรืออาจสูญพันธุ์ในระดับท้องถิ่น อีกทั้งการกัดเซาะทำให้ตะกอนเคลื่อนตัวผิดปกติ หรือมีการชะล้างสารอาหารออกจากระบบ ส่งผลให้สัตว์น้ำดินและพืชน้ำที่เป็นอาหารของคนน้ำอ้อยพัพลดลง เช่น ไม้เถื่อนทะเล หอย ปูเล็ก ทำให้คนน้ำอ้อยพัพอาจต้องใช้เวลานานขึ้นในการหาอาหาร ทำให้พฤติกรรมกาอพยพเปลี่ยนไป นอกจากนี้ พื้นที่ชายฝั่งที่เคยทำหน้าที่เป็น “จุดพักแะ” ของคนน้ำอ้อยพัพ อาจหายไปหรือไม่เหมาะสมต่อการใช้งานอีกต่อไปส่งผลกระทบต่อเส้นทางอพยพโดยรวม อาจทำให้คนน้ำอ้อยพัพอ่อนแรง ไม่สามารถเดินทางต่อ หรือเสี่ยงต่อการตายระหว่างทาง

4. สรุป

บ้านปากทะเล – แหลมผักเบี้ย เป็นพื้นที่เครือข่ายนกน้ำอพยพ ตามโครงการความร่วมมือพันธมิตรสำหรับการอนุรักษ์นกน้ำอพยพและการใช้ประโยชน์ถิ่นที่อยู่อาศัยของนกน้ำอพยพอย่างยั่งยืนในเส้นทางการบินเอเชียตะวันออก – ออสเตรเลีย (EAAFP) แห่งที่สองของประเทศไทย (ลำดับที่ 121 ของ EAAFP) มีพื้นที่ประมาณ 54,163 ไร่ (8,666 เฮกตาร์) ครอบคลุมตำบลปากทะเล ตำบลบางแก้ว ตำบลแหลมผักเบี้ย จังหวัดเพชรบุรี (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2567) ถิ่นที่อยู่อาศัยของนกน้ำอพยพเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำทะเลและชายฝั่ง (Marine and Coastal Wetlands) ได้แก่ ทะเลและชายฝั่งทะเล (Marine and Coastal)

ป่าชายเลน (Mangroves) และหาดโคลน หรือ หาดเลน (Mud flat) ส่วนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น (Human-Made Wetlands) ได้แก่ นาเกลือ

ในพื้นที่ พบนกจำนวนทั้งสิ้น 108 ชนิด จากจำนวนชนิดนกที่มีโอกาสพบอาศัยอยู่ในพื้นที่ชายฝั่งและทะเลเปิดในพื้นที่อำเภอไทยตอนใน 133 ชนิด (eBird, 2025) ตามทะเบียนชนิดพันธุ์สัตว์ที่ถูกคุกคามของประเทศไทย สำหรับกลุ่มสัตว์มีกระดูกสันหลัง ประเภทนก ของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2563 พบจำนวน 31 ชนิด ได้แก่ นกที่อยู่ในระดับใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (CR) จำนวน 4 ชนิด ได้แก่ นกชายเลนปากช้อน นกบูบู้สีน้ำตาล นกน็อคดี และนกกระสาปากเหลือง นกที่อยู่ในระดับใกล้สูญพันธุ์ (EN) จำนวน 5 ชนิด ได้แก่ นกหัวโตมลายู นกทะเลขาเขียวลายจุด นกน็อคใหญ่ นกอีโก้ยตะโพกสีน้ำตาล และนกปากช้อนหน้าดำ และนกที่อยู่ในระดับมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (VU) จำนวน 5 ชนิด ได้แก่ นกคิตติเวกขาวดำ นกจุกหมอกหลังคอขาว นกยางจีน นกนางนวลแกลบอะลูเซียน และนกกริณำ

สถานการณ์การคุกคามต่อการดำรงชีวิต และการเปลี่ยนแปลงของประชากรนกน้ำอพยพและนกประจำถิ่นในพื้นที่เครือข่ายบ้านปากทะเล-แหลมผักเบี้ย จังหวัดเพชรบุรี พบว่าในพื้นที่มีการขยายตัวของชุมชนและสิ่งปลูกสร้างทำให้พื้นที่ป่าชายเลนและนาเกลือถูกแปรสภาพ ส่งผลให้แหล่งอาหารและที่พักพิงของนกลดลง อีกทั้งกิจกรรมของมนุษย์ เช่น การระบายน้ำเสียและการก่อสร้าง ยังสร้างความรบกวนจนทำให้นกบางชนิดละทิ้งพื้นที่ นอกจากนี้ การแพร่ระบาดของชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่รุกราน เช่น ปลาหมอหางดำ ได้แย่งชิงทรัพยากรอาหารและทำให้ระบบนิเวศน้ำเสื่อมโทรมลง ส่วนปัญหามลพิษทางน้ำจากชุมชนและโรงงานทำให้สิ่งมีชีวิตน้ำขนาดเล็กลดจำนวนลง และมีความเสี่ยงต่อการสะสมสารพิษในนกน้ำอพยพ ขณะที่ปัญหาขยะทะเล โดยเฉพาะพลาสติกและของเสียจากกิจกรรมชายฝั่ง ส่งผลให้ถิ่นอาศัยเสื่อมโทรมและเป็นอันตรายต่อการดำรงชีวิตของนกโดยตรง ปัจจัยด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศยิ่งทำให้ฤดูกาลไม่แน่นอน ส่งผลให้การอพยพไม่สอดคล้องกับช่วงเวลาที่มีอาหารมากที่สุด กระทบต่อสุขภาพและการสืบพันธุ์ของนก อีกทั้ง การเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิและการเปลี่ยนแปลงความเค็มของน้ำยังทำให้ระบบนิเวศเปลี่ยนไป สุดท้ายการกัดเซาะชายฝั่งที่รุนแรงทำให้หาดเลน ป่าชายเลน และพื้นที่นาเกลือถูกทำลายต่อเนื่อง ส่งผลให้แหล่งอาหารและพื้นที่พักแรมของนกน้ำอพยพลดลงหรือหายไป ซึ่งอาจกระทบต่อเส้นทางการอพยพโดยรวมและเพิ่มความเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ในระดับท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญ

ข้อควรปฏิบัติในพื้นที่เครือข่ายนกน้ำอพยพ

ประชาชน/นักท่องเที่ยว

- ▶ **หลีกเลี่ยงการรบกวนนกน้ำอพยพ** ได้แก่ ไม่ส่งเสียงดังรบกวนนกน้ำอพยพ เว้นระยะห่างในการถ่ายรูปกับนกน้ำอพยพ ไม่เข้าใกล้บริเวณที่นกน้ำอพยพอาศัยอยู่
- ▶ **ทิ้งขยะอย่างเหมาะสม** ได้แก่ ไม่ทิ้งขยะในพื้นที่ถิ่นที่อยู่อาศัยของนกน้ำอพยพ หรือนำขยะกลับออกจากพื้นที่ทุกครั้ง และหลีกเลี่ยงการใส่ภาชนะพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง
- ▶ **ใช้เส้นทางที่กำหนดและเคารพกฎของพื้นที่** ได้แก่ เดินตามทางเดินไม้หรือเส้นทางศึกษาธรรมชาติที่จัดไว้และปฏิบัติตามป้ายแนะนำและคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่
- ▶ **สนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์** ได้แก่ ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับนกน้ำอพยพและพื้นที่ก่อนเข้าชม ใช้บริการมัคคุเทศก์ท้องถิ่นหรือชุมชนในพื้นที่ และเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่
- ▶ **หลีกเลี่ยงการสัมผัสกับซากนกหรือนกน้ำอพยพ** เพื่อป้องกันโรคระบาดจากนกสู่คน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- ▶ **วางแผนและบริหารจัดการพื้นที่** ได้แก่ จัดทำแผนบริหารจัดการพื้นที่เครือข่ายให้สอดคล้องกับแนวทางของ EAAFP และการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ พร้อมทั้งกำหนดเขตพื้นที่ใช้ประโยชน์เพื่อควบคุมกิจกรรม ที่อาจกระทบต่อถิ่นอาศัยของนกน้ำอพยพ และร่วมกันดูแลและฟื้นฟูแหล่งที่อยู่อาศัยของนกน้ำอพยพ เช่น พื้นที่ชุ่มน้ำ ป่าชายเลน ชายฝั่งทะเล ชายหาด
- ▶ **สำรวจและติดตามประชากรนกน้ำอพยพอย่างสม่ำเสมอ** ได้แก่ จัดทำฐานข้อมูลประชากรและชนิดพันธุ์ พร้อมทั้งการเฝ้าระวังการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมและภัยคุกคามต่าง ๆ รวมถึงชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่รุกรานและควบคุมสัตว์ที่เป็นภัยคุกคามต่อนก เช่น สุนัขจร แมวจร รวมทั้งการสนับสนุนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ▶ **สร้างความร่วมมือกับชุมชนและองค์กรท้องถิ่น** ได้แก่ ส่งเสริมบทบาทของชุมชนในการอนุรักษ์สนับสนุนกิจกรรมเรียนรู้ เช่น ค่ายดูนก หรือกิจกรรมปลูกป่าชายเลน
- ▶ **ประชาสัมพันธ์และจัดกิจกรรมให้ความรู้แก่ชุมชน** ได้แก่ จัดทำสื่อการเรียนรู้ เช่น แผ่นพับ ป้ายความรู้ หรือแอปพลิเคชันนำเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พร้อมทั้งจัดกิจกรรมในวันสำคัญ เช่น วันนกอพยพโลก

บรรณานุกรม

eBird. (2025). **ชนิดพันธุ์นก**. สืบค้นจาก <https://ebird.org>

กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. (2561). **ข้อมูลทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง จังหวัดเพชรบุรี**

กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. (2566). **รายงานสถานการณ์ด้านทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และการกัดเซาะชายฝั่งของประเทศ พ.ศ. 2566** เอกสารออนไลน์ <https://newweb.dmcr.go.th/detailLib/9030>

กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. (2566). **รายงานสถานการณ์ด้านทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และการกัดเซาะชายฝั่ง ของจังหวัดเพชรบุรี** เอกสารออนไลน์ <https://dmcrth.dmcr.go.th/snpp/download/691/1/>

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2563). **ทะเบียนชนิดพันธุ์สัตว์ที่ถูกคุกคามของประเทศไทย สำหรับกลุ่มสัตว์มีกระดูกสันหลัง ประเภทนก**. กรุงเทพฯ: สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2567). **บ้านปากทะเล – แหลมผักเบี้ย จังหวัดเพชรบุรี**. สืบค้นจาก <https://chm-thai.onep.go.th/?p=6093>

สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. (2558). **ทรัพยากรป่าชายเลน จังหวัดเพชรบุรี**. เอกสารออนไลน์ <https://www.dmcr.go.th/detailLib/111>





สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เลขที่ 60/1 ซอยพินุลวัฒนา 7 ถนนพระรามที่ 6 แขวงพญาไท

เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร 10400

อีเมล : onep.flyway@gmail.com

โทรศัพท์ : 0 2265 6560 โทรสาร: 0 2265 6560